

**ЖАГСААЛ, ЦУГЛААНЫ ҮЕИЙН ЗАМЫН ЦАГДААГИЙН АЛБАНЫ
ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЭРХ ЗҮЙН ЗОХИЦУУЛАЛТ
OFFICE OF TRAFFIC POLICE DURING DEMONSTRATION
AND MEETINGS LEGAL REGULATION OF ACTIVITIES**

*Цагдаа судлалын магистрант,
цагдаагийн ахлах дэслэгч
Б.Чинтамир
Postgraduate of Police study
Police first lieutenant
B.Chintamir*

Хураангуй. Жагсаал, цуглаан зохион байгуулахад цагдаагийн байгууллагын үүрэг оролцоо нэн чухал юм. Цагдаагийн байгууллага нь төрийн эрх мэдлийн хамгийн тод илэрхийлэл болдог учраас төрийн хууль дээдлэх, хүний үндсэн эрх, эрх чөлөөг хамгаалах үүрэг амлалтыг харуулж байдаг.

Энэхүү өгүүлэлд жагсаал, цуглааны үеийн хэв журам сахиулахад замын цагдаагийн албанаас явуулах үйл ажиллагааны эрх зүйн зохицуулалтыг түүвэрлэн авч судлаачийн үүднээс өөрийн санаа бодлоо товч илэрхийлсэн бодомжоо бичсэн болно.

Abstract. The role of the police in organizing demonstrations and gatherings is very important. Because the police organization is the clearest expression of the state's power, it shows the state's commitment to the rule of law and the protection of basic human rights and freedoms.

In this article, I have briefly expressed my thoughts from the researcher's point of view by selecting the legal regulations of the traffic police to maintain order during demonstrations and gatherings.

Түлхүүр үг. Жагсаал, цуглаан, замын цагдаа, тээврийн хэрэгсэл, замын хөдөлгөөний аюулгүй байдал

Key word. Demonstrations, gatherings, traffic police, vehicles and traffic safety

Үндсэн хэсэг. Цагдаагийн байгууллага нь өөрөө аяндаа болон өөр хоорондоо хамааралгүй ч нэгэн зэрэг зохион байгуулагдах цуглаан, эсэргүүцлийн жагсаал зэрэг бүх тайван жагсаал, цуглаанд хэв журам сахиулан, цуглаанд оролцогчдыг хамгаалж, тэдэнд зорилтот бүлэгтээ харагдаж, сонсогдох зайнд өөрсдийн үзэл бодлоо чөлөөтэй илэрхийлэх боломжийг олгох ёстой. Ер нь жагсаал, цуглааны дийлэнх нь тайван замаар явагддаг бөгөөд олон нийтийн дэг журамд ямар нэгэн саад бэрхшээл учруулаад байдаггүй.¹ Гэхдээ жагсаал, цуглаантай холбоотой аливаа зөрчил мөргөлдөөн гарахаас урьдчилан сэргийлэх, хурцадмал байдлыг намжаахын тулд цагдаагийн байгууллага сайтар бэлтгэгдсэн байх шаардлагатай.

Жагсаал, цуглааны нэлээдгүй нь өдөр тутмын үйл ажиллагаанд тодорхой хэмжээний саад учруулдаг; зам, гудамж талбайг эзлэх, эсвэл замын хөдөлгөөн, явган зорчигч, бизнесийн байгууллагын үйл ажиллагаанд нөлөөлж болзошгүй.

¹ <https://www.osce.org>. //Татаж үзсэн: 21.01.2024. Жагсаал, цуглааны үеэр хэв журам сахиулахад баримтлах хүний эрхийн гарын авлага

Тайван замаар жагсаал, цуглаан хийх эрх нь доромжилсон үг хэллэгийг агуулж болох ч бусдыг айлган сүрдүүлэх, дарамтлах, заналхийлэхэд чиглэсэн жагсаал, цуглаан, үйл хөдлөлд төрөөс хууль ёсны дагуу шаардлагатай, тохирсон хязгаарлалт, хоригийг тавьж болно. Жагсаал, цуглаан зохион байгуулагч, эсвэл оролцогч хувь хүмүүс нь жагсаал, цуглаанд тавигдах хууль ёсны шаардлагыг дагаж мөрдөөгүй байж болох ч энэ нь дангаараа цагдаагийн байгууллагын тайван амгалан үргэлжилж байгаа жагсаал, цуглааныг хамгаалах, зохицуулах үүргээс нь чөлөөлөхгүй гэдгийг тэмдэглэх нь зүйтэй.

Жагсаал, цуглаанд тавигдах хуулийн шаардлагыг биелүүлээгүй тохиолдолд зөрчил гаргасан хувь хүмүүст тохирох арга хэмжээ, шийтгэлийг ногдуулах замаар шийдвэрлэж болно. Эрх баригчид болон цагдаагийн байгууллага жагсаал, цуглаан хийх эрх нь хувь хүний эрх бөгөөд хэн нэгэн хувь хүн, цөөн тооны хүмүүсийн хэл амаар болон бие махбодиор үзүүлж буй түрэмгийлэл, хүчирхийлэл нь тайван замаар жагсаж, цуглаж байгаа бусад хүмүүсийн эрхийг тасалдуулах ёсгүй гэдгийг санах хэрэгтэй.

Тайван жагсаал, цуглааны үйл ажиллагаа нь бусдын эрх, эрх чөлөөнд нөлөөлж байгаа тохиолдолд эрх баригчид холбогдох бүх эрх, эрх чөлөөг тэнцвэртэй хангах байдлаар асуудлыг шийдвэрлэх ёстой. Зарим орнуудад ийм эрх мэдэл нь цагдаад байдаг бол, зарим улсад эдгээр асуудлыг тэнцвэртэй хангах үүрэг нь орон нутгийн эрх бүхий байгууллага, эсвэл шүүхэд байдаг.²

Жагсаал, цуглааны үеэр хувь хүмүүс, эсвэл цөөн тооны бүлэг хүмүүс хүчирхийлэл үйлдэж байгаа бол цагдаагийн байгууллагын авч буй хариу арга хэмжээ нь уг үйлдэлд нь тохирсон байх ёстой гэдгийг заавал баталгаажуулах ёстой бөгөөд жагсаал, цуглаанд оролцогчдод ерөнхий анхаарал хандуулахаас илүүтэй хүчирхийлэл үйлдэж буй хүмүүст анхаарлаа хандуулах ёстой. Ялангуяа цагдаагийн алба хаагчид, хувь хүмүүс, өмч хөрөнгө, жагсаал цуглаанд оролцогчид болон сөрөг хүчин гэж тооцогдож буй хүмүүсийн эсрэг хүчирхийлэл үйлдэж байгаа тохиолдолд илүү хүчинтэй.

Жагсаал, цуглаанд оролцогчдын эсрэг хүч хэрэглэсэн аливаа үйлдэл нь оролцогчдын зүгээс уурлаж бухимдах, хариу түрэмгий үйлдэл үзүүлэхэд хүргэх бөгөөд энэ нь зөвхөн нөхцөл байдлыг улам хурцатгана гэдгийг цагдаа үргэлж санаж байх ёстой. Иймд цагдаагийн байгууллага авах гэж байгаа арга хэмжээнийхээ зорилго, төлөвлөгөөг ил тод, нээлттэй мэдээлэх хэрэгтэй.

Хүч хэрэглэхийн өмнө аль болох урьдчилан сануулж, сэрэмжлүүлэх шаардлагатай. Оролцож буй бүх хүнд тайван жагсаал, цуглаан хийх эрхээ хэрэгжүүлэх нөхцөлийг хангуулахын тулд жагсаал, цуглаанд оролцож буй тодорхой бүлэгт хамаарах хүмүүсийн хүйс, нас, хөгжлийн бэрхшээл, гарал үүсэл, шашин шүтлэг, үндэс угсаа, бэлгийн чиг баримжаа зэргээс нь шалтгаалан тэдний эсрэг дайралт гарч болзошгүй гэдэгт цагдаагийн байгууллага үргэлж сонор сэрэмжтэй хандах ёстой.

Иргэний болон улс төрийн эрхийн тухай олон улсын пактын 21-р зүйл (ICCPR)-д жагсаал, цуглааныг хязгаарлах үндэслэлийг дараах байдлаар заасан байдаг. Үүнд:

“Энэ эрхийг хэрэгжүүлэхэд үндэсний аюулгүй байдал, нийтийн аюулгүй байдал, нийтийн хэв журам (*ordre public*), нийтийн эрүүл мэнд, ёс суртахуун, эсхүл бусдын эрх, эрх чөлөөг хамгаалах зэргээр хуульд нийцүүлэн заасан, мөн нийтийн эрх ашгийг хамгаалах

² <https://www.osce.org>. //Татаж үзсэн: 21.01.2024. Жагсаал, цуглааны үеэр хэв журам сахиулахад баримтлах хүний эрхийн гарын авлага

ашиг сонирхолд нийцүүлэн аливаа ардчилсан нийгэмд зайлшгүй шаардлагатай хязгаарлалтаас өөр хязгаарлалт тавьж болохгүй.”³

Аливаа жагсаал, цуглаан нь хүчирхийллийн шинжтэй эсрэг жагсаалтай тулгарах, эсхүл эсрэг байр суурьтай хүмүүсийн шууд халдлагад өртөх магадлалтай байсан ч зарчмын хувьд тухайн тайван жагсаал, цуглааныг хориглоход хүргэх ёсгүй. Энэ тохиолдолд цагдаагийн байгууллага нь тухайн тайван жагсаал, цуглаан эсэргүүцэгчдийн халдлага, хүчирхийллээс хамгаалах үүрэгтэй.

Бүх жагсаал, цуглааныг тодорхой газар, эсвэл тодорхой хугацаанд хориглох нь тайван жагсаал, цуглаан хийх эрхийг зохимжгүй хязгаарласан гэж үзэхэд хүргэх магадлалтай. Хэрэв жагсаал, цуглаан хийхийг хориглосон, хязгаарласан бол тухайн шийдвэрийг давж заалдах, эсэргүүцэх эрх байх ёстой.

Монгол Улсад зохион байгуулагдаж буй жагсаал, цуглааны үеийн замын хөдөлгөөний аюулгүй байдал хангах арга хэмжээг замын цагдаагийн албанаас авахдаа дараах хууль тогтоомжийг үйл ажиллагааны эрх зүйн үндсээ болгоно. Үүнд:

- **Монгол Улсын Үндсэн хууль:**

- 16 дугаар зүйлийн 16-д “итгэл үнэмшилтэй байх, үзэл бодлоо чөлөөтэй илэрхийлэх, үг хэлэх, хэвлэн нийтлэх, тайван жагсаал, цуглаан хийх эрх чөлөөтэй. Жагсаал, цуглаан хийх журмыг хуулиар тогтооно”⁴

- **Цагдаагийн албаны тухай хууль:**

- 10 дугаар зүйл /Гэмт хэрэгтэй тэмцэх/-ийн 10.1.1.гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх, гэмт хэрэг гарсан шалтгаан, нөхцөлийг тогтоох, арилгуулах;
- 11 дүгээр зүйл /Нийтийн хэв журам хамгаалах/-ийн 11.1.3 “замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах”⁵
- 11.1.2.гудамж, талбай болон нийтийн эзэмшлийн бусад газарт эргүүл хийх, байнгын болон түр ажиллагаатай хянаж-нэвтрүүлэх цэг ажиллуулах дууны, дүрсний, дуу-дүрсний бичлэг, бусад арга, техник хэрэгсэл ашиглан хяналт тавих;
- 11.1.7.хуульд заасан чиг үүргээ хэрэгжүүлэх явцад илэрсэн гэмт хэрэг, зөрчлийн шалтгаан, нөхцөлийг арилгуулах, тэдгээрийг гарахаас урьдчилан сэргийлэх зорилгоор иргэн, хуулийн этгээдэд шаардлага, сэрэмжлүүлэг өгөх, биелэлтийг нь хангуулах;
- 13 дугаар зүйл /Захиргааны хяналт тавих/-ийн 13.1.3.зам тээврийн осол, түүнээс учирсан хохирол, замын хөдөлгөөний дүрэм зөрчсөн жолооч болон зөрчлийн тоо бүртгэл хөтлөх;
- 22.2.Цагдаагийн алба хаагч нь хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу хүний эрх, эрх чөлөөг хязгаарласан, эсхүл албадлагын арга хэмжээ авсан тохиолдолд арга хэмжээ авах болсон үндэслэл, шалтгааныг тухайн этгээдэд мэдэгдэж, авсан арга хэмжээтэй холбогдон хүн, хуулийн этгээдэд үүсэх эрх, үүрэг, өмгөөлөгч авах, өөрийгөө өмгөөлөх, өөрийнхөө эсрэг тайлбар, мэдүүлэг өгөхгүй байх эрхийг тайлбарлаж өгөх үүрэгтэй.
- 22.7.Цагдаагийн алба хаагч албан үүргээ гүйцэтгэх үедээ хүний эрх, эрх чөлөөг хамгаалах, өөрийн болон бусдын аюулгүй байдлыг хангах зорилгоор дүрэмт хувцас,

³ <https://www.osce.org>. //Татаж үзсэн: 21.01.2024. Жагсаал, цуглааны үеэр хэв журам сахиулахад баримтлах хүний эрхийн гарын авлага. –УБ., 2022. 21 дэх тал

⁴ Төрийн мэдээлэл. 1992. №1 //Монгол Улсын Үндсэн хууль

⁵ Төрийн мэдээлэл. 2017. №8 // Цагдаагийн албаны тухай хууль

албаны өрөө, тээврийн хэрэгсэлд дуу-дүрсний бичлэг хийх техник, хэрэгслийг суурилуулан ашиглаж болно.

- 23 дугаар зүйл. Шаардлага тавих;
- 25 дугаар зүйл. Хүний бичиг баримт шалгах;
- 26 дугаар зүйл. Түр саатуулах;
- 30 дугаар зүйл. Эд зүйл, баримт бичиг түр хураан авах;
- 31 дүгээр зүйл. Тээврийн хэрэгслийг зогсоож шалгах;
- 32 дугаар зүйл. Согтуурсан, мансуурсан байдлыг шалгах;
- 33 дугаар зүйл. Тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөнийг хязгаарлах, түр саатуулах;
- 34 дүгээр зүйл. Тээврийн хэрэгслийг зөөж шилжүүлэх;
- 35 дугаар зүйл. Зорчих хөдөлгөөнийг хязгаарлах;
- 36 дугаар зүйл. Зам чөлөөлөх, хөдөлгөөний чиглэлийг түр өөрчлөх, хаах.
- 52 дугаар зүйл /Нэг бүрийн тусгай хэрэгсэл хэрэглэх/-ийн 52.1.7.албаны болон бусдын орон байрыг эзлэн авсан, гудамж, замын хөдөлгөөнийг бүслэн хаасныг чөлөөлөх⁶
- **Жагсаал цуглаан хийх журмын тухай хууль:**⁷
 - 11 дүгээр зүйл /Жагсаал, цуглааныг зохион байгуулагч түүний үүрэг/-ийн 11.6/ жагсаал, цуглааны үеэр гудамж, замын хөдөлгөөнийг бүслэн хаах, аливаа байгууллагын хэвийн ажиллагааг алдагдуулах, дотоод хэрэгт нь оролцоход чиглэсэн үйл ажиллагаа явуулахгүй байхыг оролцогчдод урьдчилан анхааруулж, энэхүү шаардлагыг чандлан сахиулах;
 - 13 дугаар зүйл /Жагсаал, цуглаан, түүнд оролцогчдыг хамгаалах/-ийн 13.4.Жагсаал, цуглаанд оролцож байгаа авто хөсгийн хөдөлгөөнийг тусгайлан зохицуулна.
- **Зөрчлийн тухай хууль:**
 - 5.1 дүгээр зүйл.Олон нийтийн газарт зүй бусаар биеэ авч явах;
 - 5.2 дугаар зүйл.Танхайрах;
 - 5.3 дугаар зүйл.Хүний биед халдах;
 - 5.8 дугаар зүйл.Жагсаал, цуглаан зохион байгуулах журам зөрчих;
 - 5.9 дүгээр зүйл.Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх тухай хууль зөрчих;
 - 14.7 дугаар зүйл.Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын тухай хууль зөрчих;
 - 15.18 дугаар зүйл.Цагдаагийн албаны тухай хууль зөрчих⁸
- **Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хууль:**

Цагдаагийн байгууллага, алба хаагч нь нийтийн хэв журам хамгаалах, олон нийтийн аюулгүй байдлыг хангах үйл ажиллагааг явуулах явцад Зөрчлийн тухай хуулийн 6.8-д заасан дор дурдсан зүйл, хэсэгт заасан зөрчлүүдийг шалган шийдвэрлэнэ. Үүнд:

Хуулийн 5.1 дүгээр зүйлийн 1, 2 дахь хэсэг, 5.2, 5.3 дугаар зүйл, 5.8 дугаар зүйлийн 1, 2, 3, 4, 5 дахь хэсэг, 14.7, 15.18 дугаар зүйл, хэсэгт заасан зөрчил;⁹

- **Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын тухай хууль**¹⁰
 - 8 дугаар зүйл /Цагдаагийн байгууллагын эрх, үүрэг/-ийн 8.1.1.замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг хангахтай холбогдсон захиргааны хэм хэмжээний актын хэрэгжилтэд хяналт тавих; 8.1.2.замын хөдөлгөөнд оролцогчийн хэвийн, аюулгүй зорчих нөхцөлийг хангах зорилгоор замын хөдөлгөөнийг зохицуулах.

⁶ Төрийн мэдээлэл. 2017. №8 //Цагдаагийн албаны тухай хууль

⁷ Төрийн мэдээлэл. 1994. №9. //Жагсаал, цуглаан хийх журмын тухай хууль

⁸ Төрийн мэдээлэл. 2017. №24 //Зөрчлийн тухай хууль

⁹ Төрийн мэдээлэл. 2017. №24 //Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хууль

¹⁰ Төрийн мэдээлэл. 2015. №28 //Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын тухай хууль

- 8.2.1. замын хөдөлгөөний аюулгүй байдалд сөргөөр нөлөөлөх үйлдэл, нөхцөлийг таслан зогсоох үндэслэлээр тээврийн хэрэгслийг албадан зогсоох, дайчлах, түр саатуулах, зөөж шилжүүлэх; 8.2.2. замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг хангах зорилгоор замын хөдөлгөөнийг зохион байгуулах, урсгал, чиглэлийг түр өөрчлөх, хязгаарлах, хаах; 8.2.3. жолооч согтууруулах ундаа, мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис хэрэглэсэн эсэхийг зориулалтын техник, хэрэгсэл ашиглан шалгаж тогтоох;
- Замын хөдөлгөөний дүрэм¹¹
- 1.3. Замын хөдөлгөөнд оролцогч нь аюул, хохирол учруулахгүй, хөдөлгөөнд осолтой байдал бий болгохгүйгээр зорчино. 1.4. Замын тэмдэг, гэрлэн дохио болон хөдөлгөөн зохион байгуулах бусад техник хэрэгслийг эвдэж гэмтээх, халхлах, дур мэдэн байрлуулах, өөрчлөх, авч хаях, мөн замын хөдөлгөөнд саад болох, халтиргаа, шарвалт үүсгэх, тээврийн хэрэгслийн дугуйн доороос шидэгдэх, дугуйг хагалж болзошгүй элдэв зүйлсийг зам дээр хаях, асгах, орхих, замын хучилтыг бохирдуулах, эвдэх, гудамж замд хог хаяхыг хориглоно. Тухайн аюул, саадыг бий болгосон хүн, хуулийн этгээд нь түүнийг нэн даруй арилгах, хэрэв боломжгүй бол бусад хөдөлгөөнд оролцогчдод анхааруулах талаар шаардлагатай арга хэмжээ авч, цагдаагийн алба, эсхүл замын хяналт (ашиглалт, арчилгаа, хяналт шалгалт) хариуцсан байгууллагад яаралтай мэдэгдэх үүрэг хүлээнэ.
- 5.3. Жагсаалаар яваа хүмүүс зорчих хэсгээр явах тохиолдолд дөрвөөс илүүгүйгээр зэрэгцэж хөдөлгөөний чигийн дагуу баруун гар талаар явна. Жагсаалын зүүн гар талын захын урд болон ард, өдрийн цагт улаан дарцаг, харанхуй үед болон үзэгдэлт хангалтгүй нөхцөлд урд нь цагаан, ард нь улаан гэрэл (эсхүл гэрэл ойлгуур) барьсан хүн харгалзаж явна.
- 8.15. Зохицуулагч нь жолооч, явган зорчигчдод хөдөлгөөний чиг өөрчлөх, байр эзлэх, хурд хасах буюу нэмэх, тойрон гарах, зогсох зэрэг үйлдэл хийхийг заасан ойлгогдохуйц дохио өгч болно.

Цагдаагийн байгууллагын үйл ажиллагааны журам

- **Замын хөдөлгөөний урсгал, чиглэлийг түр өөрчлөх, хаах журам /код 224/**
- 224.4. Замын хөдөлгөөнийг зохион байгуулах, урсгал, чиглэлийг түр өөрчлөх, хязгаарлах, хаах
- 224.4.3. Шуурхай удирдлагын штаб нь цагдаагийн байгууллага, алба хаагчаас ирүүлсэн албан ёсны мэдээллийг хүлээн авсан даруйд тухайн замын хөдөлгөөний урсгал чиглэлийг өөрчлөх, хязгаарлах, хаах шаардлага бий болсон эсэхэд үнэлэлт, дүгнэлт өгнө. Хэрвээ өөрчлөх зайлшгүй шаардлага бий болсон нөхцөл байдал тогтоогдвол нэн даруй замын хөдөлгөөнийг зохион байгуулах шийдвэрийг баталж, цагдаагийн төв байгууллагын удирдлагад мэдээнэ. 224.4.4. Энэ арга хэмжээнд замын цагдаагийн албаны хүч, хэрэгсэл хүрэлцэхгүй тохиолдолд Цагдаагийн төв байгууллагын даргад нэн даруй танилцуулан, бусад албадын хүчийг техник хэрэгслийн хамтаар татан оролцуулж болно.
- **Гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх журам /код 227**
- 227.7 /Алба, нэгжийн дарга, алба хаагчдын гүйцэтгэх үүрэг/-ийн 227.7.2 е/Тээврийн цагдаагийн алба, Урьдчилан сэргийлэх ажил хариуцсан нэгж: 5/ замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын тухай хууль тогтоомж, дүрэм, журмыг хэрэгжүүлэх, зам тээврийн

¹¹ <https://legalinfo.mn>. //Татаж үзсэн: 21.01.2024. Замын хөдөлгөөний дүрэм

ослоос урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээнд бусад байгууллага, иргэдийн оролцоог нэмэгдүүлэх; 7/зам тээврийн осол, хэргээс урьдчилан сэргийлэх, замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг хангах чиглэлээр иргэд, байгууллагын санал, санаачилгыг дэмжиж, хамтран ажиллах;

- **Тээврийн хэрэгслийг эрэн сурвалжлах журам /код 231/**
- **Тусгай дуут болон гэрлэн дохио хэрэглэх журам /код 233/**
- 233.3.4.Хойшлуулшгүй албан үүрэг гүйцэтгэхээс бусад үед алба хаагч замын хөдөлгөөний холбогдох журмыг мөрдөж, тусгай дуут болон гэрэл дохиог ажиллуулахгүй. Тусгай дуут болон гэрэл дохио ажиллуулаагүй яваа алба хаагч замын хөдөлгөөний дүрмийн дагуу хөдөлгөөнд оролцох ёстой.¹²
- **Саатуулсан тээврийн хэрэгсэл хадгалах журам /код 405/**
- Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын тухай хууль, Замын хөдөлгөөний дүрэм болон холбогдох бусад хууль тогтоомжийг зөрчсөн жолоочийн тээврийн хэрэгслийг цагдаагийн байгууллагын эзэмшил, өмчлөлд байдаг тээврийн хэрэгсэл түр саатуулах хашаа /байр/-нд хүлээн авч тодорхой хугацаанд хадгалах, хүлээлгэн өгөхтэй холбогдсон харилцааг зохицуулдаг.¹³
- **Замын хөдөлгөөнийг зохицуулах, хянаж шалгах журам /код 406/**
- **Тээврийн хэрэгслийг зөөвөрлөн шилжүүлэх журам /код 407/**
- **Нийтийн хэв журам хамгаалах, олон нийтийн аюулгүй байдлыг хангах журам /код 500/**
- 500.11 /Замын цагдаагийн албаны үүрэг/-ийн 500.11.1.Замын цагдаагийн алба нь хамгаалалтын үед хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг хариуцан замын хөдөлгөөний урсгал, чиглэлийг зохицуулах үүрэгтэй. 500.11.2.Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг хангах хамгаалалтыг нийслэлд Замын цагдаагийн алба, орон нутагт нутаг дэвсгэр хариуцсан цагдаагийн газар, хэлтэс, тасаг, хэсэг, хэсгийн төлөөлөгч хариуцан гүйцэтгэнэ. 500.11.3.Төрийн тусгай хамгаалалтын үед хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг хангах чиг үүргийг Нийтийн хэв журам хамгаалах, олон нийтийн аюулгүй байдлыг хангах алба хариуцан гүйцэтгэнэ.
- **Замын хөдөлгөөний талаар зөвшөөрөл олгох журам /код 611/**
- 611.4.1.Замын хөдөлгөөнд саад учруулахаар үйл ажиллагаа явуулах зөвшөөрөл а/замын хөдөлгөөний чиглэл, урсгалыг өөрчлөх нь өдөр тутмын замын хөдөлгөөний аюулгүй байдалд нөлөөлнө. Иймд Замын цагдаагийн алба нь зөвшөөрөл олгох ажиллагаанд болгоомжтой хандах хэрэгтэй. Зорчих хэсгийг нарийсгах, хөдөлгөөнд саад учруулахаар үйл ажиллагаа явуулах зөвшөөрлийг олгоход замын хөдөлгөөний ослоос сэргийлэх арга хэмжээний талаар энэ чиглэлийн мэргэжилтэн, албан хаагчидтай зөвшилцөнө;¹⁴
- **Албан үүрэг гүйцэтгэх үед алба хаагч хүнтэй харилцах, биеэ авч явах байдал /код 921/**
- 921.3.17.Замын хөдөлгөөн зохицуулах үүрэг гүйцэтгэж буй алба хаагч энэ журмын 921.3-т заасан хүнтэй харилцахад тавигдах шаардлагаас гадна дараах харилцааг баримтална:¹⁵ а/тээврийн хэрэгслийг шалгах, зогсоох болсон шалтгаан, хууль

¹² Цагдаагийн байгууллагын үйл ажиллагааны журам. – Уб.,2022. 519 дэх тал

¹³ Мөн бүтээл. 663 дахь тал

¹⁴ Цагдаагийн байгууллагын үйл ажиллагааны журам. – Уб.,2022. 830 дахь тал

¹⁵ Энэ хэсгийг ЦЕГ-ын даргын 2021 оны А/274 дүгээр тушаалаар нэмсэн.

тогтоомжийн холбогдох заалтыг товч, тодорхой тайлбарлах; б/хүнээс шаардсан тохиолдолд албаны үнэмлэхийг түүний гарт нь өгөхгүйгээр харуулах, хувийн дугаараа хэлэх; в/бичиг баримтыг даруй хугацаанд цагдаагийн шалгах төхөөрөмж, мэдээллийн санд шалгах, тээврийн хэрэгсэл, ачаа тээшинд үзлэг хийх; г/тухайн харилцах үеийн нөхцөл байдлыг үнэлэх, шаардлага тавих, шаардлагыг биелүүлээгүй, эсхүл эсэргүүцсэн тохиолдолд хуульд заасан албадлагын арга хэмжээ хэрэглэх талаар тайлбарлах; д/шийтгэлийн хуудас эсхүл бичиг баримтыг гарт нь буцаан өгөх, цаг агаарын нөхцөл байдал, замын эвдрэл гэмтлийн талаар анхааруулж, зөвлөмж өгөх.¹⁶

- **Замын хөдөлгөөн зохицуулах, хянан шалгах журам** /Хууль зүйн сайдын 2019 оны 6 дугаар сарын 7-ны өдрийн А/101 дүгээр тушаалаар баталсан/
- 2.16.Гэрлэн дохиогоор зохицуулдаг уулзвар, гарц, явган хүний гарц, төмөр замын гарам дээр дараах тохиолдолд замын хөдөлгөөнийг биечлэн зохицуулна: 2.16.1.Төрийн тусгай хамгаалалтын тухай хуульд заасан төрийн тусгай хамгаалалтад байх албан тушаалтан, иргэн замын хөдөлгөөнд оролцоход; 2.16.2.замын хөдөлгөөнд оролцогчдод аюултай нөхцөл байдал /зам, замын байгууламж эвдэрсэн, байгалийн гамшиг, гал түймэр, халдварт өвчин гэх мэт/ үүсэхэд; 2.16.3.эрх бүхий байгууллагын гаргасан шийдвэрийн дагуу нийтийг хамарсан арга хэмжээ зохион байгуулахад; 2.16.4. зам тээврийн осол, гэмт хэрэг, нийтийг хамарсан эмх замбараагүй байдал үүссэн, байгалийн гамшиг, гал түймэр зэрэг шаардлагатай үед;¹⁷
- **Тээврийн хэрэгсэлд тусгай дуут болон гэрлэн дохио тавьж хэрэглэх журам** /Хууль зүй, дотоодын хэргийн сайдын 2017 оны А/292 дугаар тушаалаар баталсан/
- **Тээврийн хэрэгслийг зөөж шилжүүлэх, түр саатуулах журам**¹⁸ /Хууль зүйн сайдын 2019 оны 6 дугаар сарын 7-ны өдрийн А/101 дүгээр тушаалаар баталсан/

Дээрхи бүх хууль, дүрэм, журмууд нь жагсаал, цуглааны үеийн замын цагдаагийн албаны алба хаагч нарын үйл ажиллагаандаа дагаж мөрдөх боловч ямар харилцаанд оролцохоос хамаарч, харилцан адилгүй байдлаар ашиглагдана.

Дүгнэлт. Жагсаал, цуглааны үеийн замын цагдаагийн албаны алба хаагч нарын үйл ажиллагаандаа дагаж мөрдвөл зохих хууль тогтоомжийн хувьд бүрдсэн гэж үзэж болох боловч ямар харилцаанд оролцохоос хамаарч, харилцан адилгүй байдлаар ашиглагдахаар байна.

Гэвч жагсаал, цуглааныг тээврийн хэрэгсэл ашиглан зохион байгуулахтай холбоотой харилцааг зохицуулсан журам, заавар байхгүй байгаа нь тулгамдсан асуудал гэж үзэж байна. Учир нь сүүлийн жилүүдэд хууль бус жагсаал, цуглааны үеэр тээврийн хэрэгсэл ашиглан согтууруулах төрлийн ундаа талбай руу нэвтрүүлэх, жагсагчдад хууль бус эд зүйл нэвтрүүлэн тараах зэрэг сөрөг явдал гарах болсон нь энэ чиглэлийн эрх зүйн журам, заавар зайлшгүй шаардлагатай болсоныг харуулж байна.

Санал. Дээрхи дүгнэлтийг үндэслэн дараах саналыг дэвшүүлж байна. үүнд:

1. Тээврийн хэрэгсэл ашиглан зохион байгуулж байгаа жагсаал, цуглаантай холбоотой харилцааг зохицуулсан тусгайлсан журмыг боловсруулах

¹⁶ Цагдаагийн байгууллагын үйл ажиллагааны журам. – УБ.,2022. 830 дахь тал

¹⁷ <https://legalinfo.mn>. //Татаж үзсэн: 12.01.2024. Замын хөдөлгөөн зохицуулах, хянан шалгах журам

¹⁸ <https://road.ub.gov.mn>. //Татаж үзсэн: 13.02.2024. Тээврийн хэрэгслийг зөөж шилжүүлэх, түр саатуулах журам

2. Хууль бус жагсаал, цуглаанд тээврийн хэрэгсэл ашиглан оролцож, эмх замбараагүй байдал үүсгэх нөхцлийг бүрдүүлж байгаа жолоочид хүлээлгэх хариуцлагыг нэмэгдүүлэх

3. Удаа дараа тээврийн хэрэгсэл ашиглан жагсаал, цуглаанд оролцогчдод согтууруулах ундаа хэрэглэх нөхцлийг бүрдүүлэхэд ашигласан тээврийн хэрэгслийг албадан хурааж, улсын орлого болгох зохицуулалтыг Зөрчлийн тухай хуульд оруулж өгөх.

Ашигласан материал

Монгол Улсын хууль тогтоомж

1. Монгол Улсын Үндсэн хууль
2. Цагдаагийн албаны тухай хууль
3. Жагсаал, цуглаан хийх журмын тухай хууль
4. Зөрчлийн тухай хууль
5. Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хууль
6. Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын тухай хууль
7. Замын хөдөлгөөний дүрэм

Ном, гарын авлага

8. Жагсаал, цуглааны үеэр хэв журам сахиулахад баримтлах хүний эрхийн гарын авлага. –Уб., 2022
9. Цагдаагийн байгууллагын үйл ажиллагааны журам. – Уб.,2022

Сонин сэтгүүл

10. Төрийн мэдээлэл. 1992. №1
11. Төрийн мэдээлэл. 2017. №8
12. Төрийн мэдээлэл. 1994. №9
13. Төрийн мэдээлэл. 2017. №24
14. Төрийн мэдээлэл. 2015. №28

Цахим эх сурвалж:

15. <https://legalinfo.mn>
16. <https://road.ub.gov.mn>